

राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षण अभियानाची राज्यात
अंमलबजावणी करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग
शासन निर्णय क्र. रुसायो-२०१३/प्र.क्र.४१८/वि.शि.-३
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई- ४०० ०३२
दि. २० मे, २०१५

प्रस्तावना:-

उच्च शिक्षणाची गुणवत्ता व पाया यांचे सबलीकरण करण्यासाठी एकछत्री योजना अभियान स्वरूपात राबविण्याकरीता केंद्र शासनाने “राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियान(RUSA)” ही योजना १२ व्या पंचवार्षिक योजनेमध्ये राबविण्याचे ठरविले आहे. राष्ट्रीय उच्च शिक्षण पद्धतीमध्ये संधी उपलब्धता, समानता आणि उच्चतम गुणवत्ता धारण करण्यासाठी उच्च शिक्षणात जलद कार्यक्षमता, पारदर्शकता आणि फलित निष्पत्ती व जबाबदारीची जाणीव निर्माण करणे हा राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियान (रुसा) योजनेचा उद्देश आहे.

शासन निर्णय :-

उच्च शिक्षणाची संधी सर्व घटकाना प्राप्त होणे, उच्च शिक्षण सर्वसमावेशक करणे आणि उच्च शिक्षणात उच्चतम गुणवत्ता निर्माण करणे यासाठी केंद्र शासनाने सुरु केलेला -राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियान कार्यक्रम अंमलात आणण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

-राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियानाची उद्दिष्टे :-

१. राज्यातील अस्तित्वात असलेल्या उच्च शिक्षण संस्थांची सर्वकष गुणवत्ता रुसांतर्गत विहित केलेल्या मानके व प्रमाणकानुसार वाढ करणे.
२. गुणवत्ता निर्धारण आराखडा प्रमाण मानून त्यानुसार मूल्यांकन पद्धती स्वीकृत करणे.
३. राज्यातील उच्च शिक्षण पद्धतीस संस्थानिहाय संरचना पुरवून बदलात्मक सुधारणा पोहचविणे.
४. प्रशासकीय, शैक्षणिक आणि परीक्षण विषयक मूल्यमापन सुधारणांची खात्री करणे आणि शालेय शिक्षणाची व रोजगार उपलब्धता यातील दुवे प्रस्थापित करणे.
५. राज्यामध्ये संलग्निकरण पद्धतीमध्ये बदल करण्याच्या दृष्टीने पर्यायी व्यवस्था उपलब्ध करणे.
६. सर्व उच्च शिक्षण संस्थामध्ये गुणवत्तायुक्त मानवी घटकांची उपलब्धता करणे आणि उपलब्ध मानवी घटक यांच्या विविध स्तरावरील क्षमता विकसित करणे.
७. शैक्षणिक संस्थामध्ये संशोधन आणि नवोपक्रम पुरविण्यासाठी सुयोग्य व सक्षम वातावरण निर्मिती करणे.
८. शासनाचे कौशल्य विकासाधिष्ठित प्रयत्न शासनाच्या पर्याप्त अशा हस्तक्षेपाद्वारे एकसंध करणे.
९. समाजातील वंचित घटक, स्त्रियांचा सहभाग वाढीस लावणे, अल्पसंख्याक अनु. जाती/जमाती व इ.मा.व. आणि शारिरीकदृष्ट्या दुर्बल घटक इ.साठी पुरेशा संधी उपलब्ध करून देवून उच्च शिक्षणामध्ये समानता आणणे.
१०. राज्य शासनाद्वारा प्रयत्नपूर्वकरित्या उच्च शिक्षणातील भौतिक सुविधा उपलब्ध संदर्भात असणा-या उणिवा शोधून त्यांची पूर्तता करणे.

राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियान उपक्रमाचे मुख्य घटक:-

रुसा ही एक एकछत्री योजना असून तिची कार्यवाही ही अभियान पध्दतीने राबविली जाणार असून सदर योजना ही राज्य उच्च शिक्षण क्षेत्रामध्ये अस्तित्वात असलेल्या योजनांचे एकत्रिकरण आहे.

रुसा अंतर्गत खालील १८ घटकांचा समावेश आहे.

- १) अस्तित्वात असलेल्या स्वायत्त महाविद्यालयांचे उन्नतीकरण (upgradation) करून विद्यापीठात रुपांतरीत करणे.
- २) राज्यातील महाविद्यालयांच्या समुहांचे विद्यापीठामध्ये रुपांतर करणे.
- ३) विद्यापीठास भौतिक सोई सुविधा प्राप्तीसाठी अनुदान योजना.
- ४) नवीन मॉडेल कॉलेजेस.
- ५) महाराष्ट्र राज्यातील अस्तित्वात असलेल्या पदवी महाविद्यालयांचे मॉडेल डिग्री कॉलेजमध्ये रुपांतर करणे.
- ६) नवीन व्यवसायिक महाविद्यालये.
- ७) महाविद्यालयांना भौतिक सुविधा उपलब्धतेसाठी अनुदान.
- ८) संशोधन नवोपक्रम आणि गुणात्मक विषयक सुधारणा करणे.
- ९) उच्च शिक्षणात समानता आणण्यासाठीचा उपक्रम.
- १०) शिक्षक संवर्ग भरतीसाठी सहाय्यक अनुदान.
- ११) शिक्षक संवर्गाची गुणवत्ता व कौशल्य वाढीसाठी योजना.
- १२) उच्च शिक्षणास व्यवसायाभिमुख बनविणे.
- १३) शैक्षणिक प्रशासनातील प्रशासकांचे नेतृत्व विकसित करणे-
(केंद्र सरकारकडून राबविली जाणारी योजना.)
- १४) संस्थांची पुनर्रचना व सुधारणा विषयक उपक्रम .
- १५) क्षमता विकसन, माहिती संकलन आणि नियोजन.
- १६) एम.आय.एस. प्रणालीची स्थापना.
- १७) तंत्र निकेतनांना सहाय्य.
- १८) व्यवस्थापन, संनियोजन, मूल्यमापन आणि संशोधन.

राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियानाचे अंतर्गत समाविष्ट असलेले उपरोक्त घटक केंद्र शासनाने मंजूर केलेल्या प्रकल्प आराखड्यानुसार व त्यासाठी विहित केलेल्या निकषानुसार अंमलात आणण्यात येतील.

२. राज्य उच्चस्तर शिक्षा अभियान कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी केंद्र शासनाने विहित केलेल्या पुढील आर्थिक निकषास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे -

अ) राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियान प्रकल्पाच्या प्रस्तावित नियतव्ययाचा केंद्र : राज्य हिश्याचे प्रमाण खालीलप्रमाणे आहे :-

१) शासकीय संस्थांसाठी केंद्र व राज्य हिश्याचे प्रमाण ६५ : ३५ असे आहे.

२) अनुदानित अशासकीय संस्था / महाविद्यालयांचे केंद्र व राज्य हिश्याचे प्रमाण ५०:५० असे आहे.

ब) उच्च शिक्षणासाठी वरील तरतूदीसाठी राज्याचा हिस्सा निर्धारित करण्यासाठी २०१५-१६ हे मुलभूत वर्ष धरले जाईल.

क) राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियान योजनेसाठी राज्य शासनाची तरतूद ही २०१५-१६ या मुलभूत वर्षाच्या तरतूदी व्यतिरिक्त राहिल.

ड) राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियान योजनेसाठी केंद्र शासन त्यांच्या हिश्याची रक्कम राज्याच्या एकत्रित निधीमध्ये जमा करील.

३. राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियान कार्यक्रमाची अंमलबजावणी राज्य उच्च शिक्षण परिषद या स्वायत्त संस्थेकडे सोपविण्यात येत आहे.
४. राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियानाच्या अंमलबजावणीसाठी खालीलप्रमाणे राज्यस्तरीय संरचना स्थापन करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

अ) राज्य उच्च शिक्षण परिषद- रुसा अंतर्गत उच्च शिक्षण परिषदेची संरचना व तिची कर्तव्ये केंद्र शासनाच्या निकषांनुसार शासन निर्णय स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येईल.

रुसा उच्च शिक्षण परिषदेच्या कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या -

१. धोरण आणि नियोजन	१. राज्य उच्च शिक्षण योजना तयार करणे (प्रारूप योजना, वार्षिक योजना व अंदाजपत्रक)
	२. राज्यातील संस्थांनी त्यांची योजना तयार करून अंमलबजावणी करण्याबाबत निदेश देणे.
	३. संस्था, राज्य रुसा उच्च शिक्षण परिषद व शासन यांच्यात समन्वयन करणे.
	४. शिक्षणामध्ये तंत्रज्ञानाच्या वापरास प्राधान्य देणे विशेषतः ICT सामुग्रीचा वापर करणे.
२. संनियंत्रण व मूल्यमापन	१. राज्य रुसा उच्च शिक्षण परिषदेच्या योजनांबाबत अंमलबजावणीवर संनियंत्रण ठेवणे.
	२. MIS पद्धत निर्माण करणे व परिरक्षण (Maintenance) करणे.
	३. राज्य व संस्थेच्या पातळीवर नियतकालिक आकडेवारी ठेवणे व पूर्तता अहवाल सादर करणे.
	४. राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा योजनेअंतर्गत निर्माण केलेली प्रमाणके व आकडेवारीच्या आधारे रुसा उच्च शिक्षण परिषदेचे

	(परिषदेस स्वतःची प्रमाणके निश्चित करता येतील) मुल्यमापन करणे.
३. गुणवत्ता वाढ व शैक्षणिक कार्ये	१. शाखेची गुणवत्ता वाढविण्यासाठी प्राथम्याने कार्यवाही करणे.
	२. परिक्षांचा दर्जा सुधारणे.
	३. अभ्यासक्रमांचा दर्जा सुधारणे.
	४. संशोधनामध्ये उपक्रमाचा दर्जा सांभाळणे.
	५. राज्य संस्थांचे स्वायत्ततेचे संरक्षण राखणे
४.सल्ला / मसलत	१. उच्च शिक्षणामध्ये गुणवत्ता सुधारणा करण्याबाबत शासनास उचित सल्ला देणे.
	२. विद्यापीठाच्या नियमांबाबत सल्ला देणे.
	३. सद्याच्या अस्तित्वात असलेल्या खाजगी संस्था व नवनिर्मित खाजगी संस्थांच्या नियमनाबाबत सल्ला देणे.
	४. मुक्त व आंतर शिक्षण आराखड्याबाबत सल्ला देणे.
५.निधी पुरविणे	१. रुसा व राज्य शासन यांचेकडून राज्य उच्च शिक्षण परिषदेमार्फत निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.
	२. संस्थांना वेळोवेळी दिल्या जाणाऱ्या व वर्ग करण्यात येणाऱ्या राज्याच्या निधीचा हिस्सा याबाबत प्रचलित पद्धत निश्चित करण्यात येईल.
	३. राज्यातील विद्यापीठांना व महाविद्यालयांना राज्य उच्च शिक्षण योजनेच्या आधारे पारदर्शी तत्वानुसार निधी उपलब्ध करून देणे.

ब) राज्य प्रकल्प संचालनालय (State Project Directorate)

राज्य प्रकल्प संचालनालयास प्रकल्प संचालक असेल. राज्य प्रकल्प संचालनालयाचे संचालक भारतीय प्रशासन सेवेतील (IAS) आयुक्त किंवा सचिव दर्जाचे अधिकारी असतील. राज्य प्रकल्प संचालकांस प्रकल्पाची परिणामकारकरित्या अंमलबजावणी करण्यास सहाय्य करण्यासाठी राज्य प्रकल्प गटाची निर्मिती करण्यात येईल. राज्य प्रकल्प संचालनालय व राज्य प्रकल्प गटास आवश्यक असणारा कर्मचारी वर्ग परिशिष्ट -अ० प्रमाणे असेल.

राज्य प्रकल्प संचालनालयाची कार्ये :- राज्य स्तरावरील प्रकल्पांची अंमलबजावणी करणे, सांख्यिकी माहिती व एम.आय.एस. अद्ययावत ठेवणे व प्रकल्पासाठी आवश्यकतेनुसार लेखा परीक्षक नियुक्त करणे.

क)तांत्रिक सहाय्यता गट (Technical support group) - कंत्राटी पध्दतीवर या गटातील व्यक्तींची नियुक्ती करण्यात येईल.

तांत्रिक सहाय्यता गटाची कार्ये :- निधीचा ओघ व माहितीचे संनियंत्रण करणे, आवश्यकतेनुसार एम.आय.एस. अहवाल तयार करणे व राज्य रुसा उच्च शिक्षण परिषद व राज्य प्रकल्प संचालनालयास आवश्यक ते सर्व सहाय्य करणे.

संस्था स्तरावरील अंमलबजावणीची व्यवस्था -

रचना - विद्यापीठ कायदा, नियामक मंडळाने निर्गमित केलेल्या सूचनानुसार प्रत्येक संस्थेने शासन नियुक्त व विहित पध्दतीने नियुक्त व्यवस्थापन मंडळाची स्थापना केली जाईल. (Board of Governance)

बैठका - व्यवस्थापन परिषदेच्या दर तिमाहीला बैठका होतील. गरजेनुसार देखील बैठका घेण्यात येतील. बैठकीनंतर ताबडतोबीने बैठकीचे इतिवृत्त संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रदर्शित (upload) करण्यात येईल.

संस्था स्तरावरील व्यवस्थापन मंडळाची कर्तव्ये -

- संस्थांच्या प्रकल्पांच्या परिणामकारक व विहित कालावधीत अंमलबजावणीबाबत धोरणात्मक निर्णय घेणे.
- अंतर्गत प्रकल्पांवर देखरेख व प्रकल्पांची अंमलबजावणीकरीता मार्गदर्शन, देखरेख करण्यासाठी समिती तयार करावी.
- सर्व शाखांच्या विकास / प्रगतीबाबत प्राथम्याने कार्यवाही करणे. विद्यालयीन व महाविद्यालयीन संस्थांच्या सुधारणांची अंमलबजावणी करणे.
- प्रकल्पासाठी निधी व आर्थिक व्यवहाराचे नियोजन/विनियोजन विषयक अहवाल विहित कालावधीत सादर करणे.
- साहित्य / सामग्री खरेदी प्रचलित कार्यपध्दतीनुसार करणे.
- सर्व प्रस्तावित उपक्रम पार पाडणे यामधील प्रगतीचा आढावा घेणे व्यत्यय निराकरण, आणि सर्व निर्देशक साठी उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी संस्था सक्षम करणे.
- नियोजित उपक्रम पूर्ण करणे, त्यासाठी वेळोवेळी प्रगतीचा आढावा घेणे व उपक्रम पूर्ण करण्यासाठी तसेच संस्था सक्षम करण्यासाठी प्रयत्न करणे.

प्रत्येक संस्थेतील कार्यकारी मंडळ (Governing Body) व प्रकल्प अंमलबजावणी घटक (Project implementation component) हे प्रकल्पाच्या प्रगतीचे पर्यवेक्षण / आढावा (oversee) करेल / घेईल.

प्रकल्प संनियंत्रण गट (Project Monitoring Unit) :- प्रत्येक संस्थेमध्ये विद्यार्थी तांत्रिक व अतांत्रिक कर्मचारी वर्ग, वरिष्ठ प्रशासकीय अधिकारी, संस्थेतील शैक्षणिक तज्ञ व प्राध्यापकांचे पुरेसे प्रतिनिधित्व असलेला संस्था स्तरावरील प्रकल्प सनियंत्रण गट असेल. संस्थेच्या मुख्य व्यक्तीच्या अधिपत्याखाली हा गट संस्थेच्या प्रकल्पाचे सनियंत्रण करण्यास जबाबदार असेल. संस्था स्तरावर या प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी स्वतंत्र व्यवस्था केली जाईल व ती रुसा अंतर्गत प्रशासकीय सुधारणांशी सुसंगत असेल. अशा सुधारणांचा तपशील थोडक्यात पुढीलप्रमाणे :-

- आवश्यक साहित्य, पुरवठा तसेच सेवाविषयक बाबींबाबत निर्णय घेणे.
- निधीचे व्यवस्थापन
- कर्मचाऱ्यांची कार्यक्षमता वाढविणे व त्याबाबत विविध कार्यक्रमांचे नियोजन करणे.
- प्रकल्प अंमलबजावणीवर सनियंत्रण व देखरेख ठेवणे.
- कार्यक्रमाची ध्येयनिश्चिती करून सर्व निर्देशकांवर देखरेख ठेवणे व MIS अद्ययावत करणे.
- देखरेख आणि कामगिरी यांचे लेखापरीक्षण तसेच त्यांची कार्यक्षमता वाढविण्याबाबत प्रयत्न करणे.

या सर्व समित्यांचे काम महाराष्ट्र रुसा उच्च शिक्षण परिषद यांनी तयार केलेल्या नियमावलीनुसार चालेल.

या योजनेसाठी सन २०१५-१६ या आर्थिक वर्षात रु.१२२.८० कोटी व सन २०१६-१७ या आर्थिक वर्षात रु.१८४.१८ कोटी इतका नियतव्यय केंद्र शासनाच्या हिश्याच्या प्रमाणात राज्य शासनाकडून उपलब्ध करून देण्यात येईल.

हा शासन निर्णय नियोजन विभाग व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.८१/व्यय ५, दिनांक ६.२.२०१५ नुसार मिळालेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

हा शासन निर्णय शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक संकेतांक २०१५०५१८१६०००३८५०८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(डॉ.संजय चहांदे)

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

- १) कुलगुरु सर्व अकृषी विद्यापीठे
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०० ००३२.
- ३) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई- ४०० ०३५.
- ४) सर्व सह सचिव/उपसचिव उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.

- ५) संचालक, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ६) कुलसचिव, सर्व अकृषी विद्यापीठे
- ७) सर्व संचालक (व्यवसाय शिक्षण/व्यवसाय प्रशिक्षण/तंत्र शिक्षण/कला/गंधलये).
- ८) मा.मंत्री, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
- ९) मा.राज्यमंत्री, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
- १०) सर्व विभागीय सहसंचालक, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य.
- ११) सर्व विभागीय सहसंचालक, तंत्र शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य.
- १२) प्रधान सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- १३) सर्व कार्यासने, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
- १४) सर्व मंत्रालयीन विभाग.
- १५) निवडनस्ती .

परिशिष्ट - (अ)

राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियान (RUSA) राज्य प्रकल्प संचालनालयातील पदांचा तपशील

अक्र.	पदांचा तपशील	पदांची संख्या	पदाचा दर्जा	मासिक वेतन	वार्षिक वेतन अंदाजित
१	राज्य प्रकल्प संचालक	०१	सचिव / आयुक्त दर्जाचा अधिकारी	१,५०,०००/-	रु.१८,००,०००/-
२	राज्य प्रकल्प सहसंचालक प्रतिनियुक्तीने	०१	सहसंचालक दर्जाचा अधिकारी (Academic administrator)	-	-
३	राज्य प्रकल्प उपसंचालक प्रतिनियुक्तीने	०२	सहयोगी प्राध्यापक प्रकल्प लिखाणाचा अनुभव असणारे	-	-
राज्य प्रकल्प गट (State Project Team)					
१	गट प्रमुख प्रतिनियुक्तीने	०१	सहयोगी प्राध्यापक	-	-
२	गट अधिकारी प्रतिनियुक्तीने	०३	इंग्रजी भाषेवर प्रभुत्व असणारे अधिव्याख्याता (सांख्यिकीय शास्त्र) अधिव्याख्याता (संगणक शास्त्र)	-	-
३.	प्रकल्प सल्लागार	०२	विद्यापीठामधील प्राध्यापक	-	-
कार्यालय कर्मचारी					
	प्रशासकीय अधिकारी प्रतिनियुक्तीने	०१	-	-	-
	लेखा अधिकारी (प्रतिनियुक्तीने)	०१	-	-	-
	लेखा परिक्षक/ लेखापाल (प्रतिनियुक्तीने)	०१	-	-	-
	डाटा एन्ट्री ऑपरेटर	०४	कंत्राटी	१५,०००/-	रु.७,२०,०००/-
	रिसर्च अॅनालिस्ट	०२	कंत्राटी	४५,०००/-	रु.१०,८०,०००/-
	रिसर्च असिस्टंट	०४	कंत्राटी	३०,०००/-	रु.१४,४०,०००/-
	कॉम्प्युटर ऑपरेटर/ रिसेशनलिस्ट	०१	कंत्राटी	३५,०००/-	रु.४,२०,०००/-